

12.

**Portengen
27 april 1943**

SHORT STIRLING BK657

Berging aug. 1987

Start : 27 april 1943 00.46 uur
Neergestort : 27 april 1943 02.15 uur
Vliegtuig : Short Stirling
Type : Mk III
Registratie : BK657
Luchtvaartafdeling : RAF 15 squadron
Code : LS-C
Basis : Mildenhall/UK
Neergestort : Portengen/Utrecht
Oorzaak : Duitse ME nachtjager ME-110, piloot Heinz Vinke

Bemanning : P/O. R. Watson – krijgsgevangen
Sgt. W.A. Spencer - krijgsgevangen
Sgt. W.A. Dyson - krijgsgevangen
Sgt. H.L. Philips – krijgsgevangen
Sgt. C.M.M. Mora RNZAF – evd- ontsnapt aan bezetter in
binnen 9 dagen terug in Engeland.
Sgt. G.C. Whittaker – omgekomen
F/S. K.L. Bearnas RCAF – krijgsgevangen

Doel : Duisburg

De Short Stirling stortte op 27 april 1943 neer in Portengense Brug. Een Duitse nachtjager schoot het toestel neer tijdens de heenweg van een missie naar Duisburg. Alle bemanningsleden verlieten het brandende toestel. Sergeant Whittaker werd toch nog dodelijk getroffen door kogels uit de aanvallende nachtjager. Wireless operator Cyril Mike Mora werd als enige door het verzet via 'expediteur' Anton Schrader binnen negen dagen teruggebracht en overgevaren naar Engeland. Dat zou wel eens een record kunnen zijn.

Tot op heden is alleen de Nieuw-Zeelandse radio-operator door CRASH opgespoord. De Engelse bemanningsleden blijven spoorloos. Mike Mora was diverse malen bij zijn vrienden in Holland op bezoek.

Vliegtuigrestanten werd op 19 augustus 1989 geborgen door CRASH. Twee kleinere operaties in 1990 en 1996 hebben geleid tot de volledige berging van deze Engelse bommenwerper.

Nachtjager overwinning van Vinke door: Jan Springintveld

61 Engelse twee- en vier motorige bommenwerpers stegen in de nacht van 26 op 27 april 1943 op van een vliegbasis in Engeland voor een aanval op de Duitse stad Duisburg. De Luftwaffe zette haar geduchte nachtjagers in. De nachtjagdgeschwaders werden naar diverse punten van de bommenwerperstroom gedirigeerd door het Luftwaffe vluchtleidingcentrum. De jacht was geopend.

Bij het binnenvliegen van het Nederlandse luchtruim tot het doel en terug werden 21 bommenwerpers neergeschoten en vielen tien toestellen ten prooi aan de kanonnen van de Duitse nachtjagers. Een viermotorige Short Stirling was de eerste nachtjageroverwinning van deze nacht en de zeventiende van de nachtjagerbemanning.

In ons museum staan twee enorme Bristol Hercules XVI, cylinder-schuivenmotoren met propellers als imposante herinnering aan deze Short Stirling; de BK 657 van het no. 15 RAF Squadron, code LS-C eens gestationeerd op Mildenhall in Engeland. Het verhaal vertelt het drama van de bemanning, het neerschieten door de nachtjager, het omgekomen bemanningslid en de miraculeuze ontsnapping van de Nieuw-Zeelandse radio operator Cyril Mike Mora, die na negen dagen alweer terug was in Engeland. Maar welke Duitse nachtjager kon die nacht weer een overwinning op "Ein Vier-motor Flugzeug" bijschrijven. Ook dit deel van het Stirling drama is nu opgelost. De Duitse Luftwaffe maakte van het vliegveld Leeuwarden, na de verovering in mei 1940, één van de sterkste steunpunten van de Duitse dag- en nachtjagers. In de periode van oktober 1942 tot september 1943 hadden de nachtjagers van het IV / NJG 1 hun basis op Leeuwarden ofwel "Lahn" zoals de Luftwaffe het met codenaam aanduidde. Daarnaast diende het vliegveld Bergen aan Zee als hulpvliegveld. De piloot, de 22 jarige Feldwebel Heinz Vinke en boordmarconist/ schutter Karl Schödl stegen in de nacht van 26 op 27 april 1943 op in hun Messerschmitt 110, een sterke tweemotorige jachtkruiser. De Me110 kweet zich uitstekend van zijn taak als nachtjager met een zware bewapening van twee 20 mm kanonnen en vier 7,9 mm MG machinegeweren in de neus en één machinegeweer in het achterste gedeelte van de cockpit, gericht naar achteren als verdediging, dat werd bediend door de boordmarconist.

De Engelse bommenwerpers maakten goede vorderingen en vlogen gestaag naar de gewenste hoogte. Onder de BK657 / LS-C zag de staartschutter Flt./Sgt. K.L. Bearnese een vliegtuig passeren. De Stirling LS-C bestuurd door P/O. R. Watson probeerde een ontwijkende manoeuvre maar kwam echter toch in het vizier van de Me110 van Fw. Heinz Vinke. Op ca. 3600 meter hoogte in het luchtruim 20 km ten noordwesten van Utrecht, tussen Mijdrecht en Maarssenbroek, omstreeks 02:08 uur opende hij het vuur waardoor de onderbuik werd opgereten en de kogels door het vliegtuig vlogen.

De bommenlading vatte vlam en de Stirling was ten dode opgeschreven. De bemanning probeerde in allerijl het toestel te verlaten. De rugkoepelschutter Sgt. Gordon Whittaker werd later één kilometer van de crashplaats dood aangetroffen, hij had een kogel in het hoofd gekregen. De Stirling maakte een stuurloze linkerbocht over Breukelen richting Kockengen, daarbij veel delen verliezend en sloeg om 02:15 uur te pletter in het weiland van de veehouder Van de Ancker in Portengense brug. Het was een succesvolle nacht voor de nachtjagerbemanning, want een half uur later schoten ze een Halifax neer.

Onderschept

Heinz Vinke behoorde tot de Aas der Azen, een Luftwaffe - Expert, drager van het IJzeren Kruis 1ste Klasse en hij behaalde in totaal 54 overwinningen.

Toen de RAF op 19/20 februari 1944 een aanval op Leipzig uitvoerde haalde Vinke viermotorige bommenwerpers neer. Hij sneuvelde op 26 februari 1944 toen zijn Me 110, G9+KY met werknummer 740136 werd onderschept door Engelse Spitfires. Ironisch genoeg was hij opgestegen van vliegveld Bergen aan Zee (het satellietvliegveld van Leeuwarden, waarvan hij voornamelijk zijn vluchten begon) voor een redding/zoekactie naar een vermiste collega. Deze bleek later een noodlanding te hebben gemaakt in België, terwijl Vinke voor de kust zijn noodlot trof.

Zijn toestel stortte brandend neer ten noordwesten van Duinkerken. Zijn lichaam is nooit gevonden en hij wordt tot op de dag van vandaag nog steeds vermist.

Uit Contrails juni 2003

Van CRASH trekpleister tot waardig monument in Doornspijk door: Arjen Heistek

Jarenlang deed de propeller afkomstig van de Short Stirling van Portengen dienst als blikvanger op een kar. Iedere openingsdag stond deze kar op de kruising IJweg en Gansoord.

Eind februari 2004 werd de stichting benaderd door Otto Jansen uit Dronten. Hij was al een tijdje bezig met de realisatie van een monument ter nagedachtenis aan de bemanning van een Vickers Wellington welke in de nacht van 12 op 13 mei 1943 neerstortte in een weiland ten noorden van Doornspijk, nabij Elburg. Otto was op zoek naar een vliegtuigonderdeel om te verwerken in dat monument welke al op 4 mei 2004 onthuld zou worden. In eerste instantie konden wij Otto niet helpen aan een onderdeel. De wrakdelen die wij eventueel ter beschikking hadden waren helaas niet geschikt omdat deze niet echt herkenbaar waren als vliegtuigdelen. Het mooiste zou natuurlijk een propeller zijn. Die hadden we in eerste instantie niet beschikbaar. Otto ging vervolgens naar het Luchtvaartmuseum op Texel. Daar zou men nog een propeller voor hem hebben.

Bommenruim

Een paar dagen later werden wij gebeld door Otto dat hij een prachtige driebladige propeller had gekregen. Maar Otto had ook een ander, nog nader te identificeren, vliegtuigonderdeel gekregen en of CRASH daar interesse in had. Op donderdag 1 april togen Hans Dijkkamp en Arjen Heistek mét aanhanger naar het Overijsselse Elburg. Bij de gemeentewerf aldaar konden wij het grote ding ophalen. Met recht een groot ding, zeker vier meter lang en duidelijk afkomstig uit het bommenruim van een vliegtuig. Het was een grote aluminium paal met een diameter van ruim vijftien centimeter met aan beide uiteinden een ronde flens, met daaraan een stalen bommenrek constructie. Het onderzoek naar dit onderdeel loopt nog.

Messerschmitt

In de gemeentewerf lag ook al de Stirling propeller én het stalen frame waaraan het bevestigd zou worden. Nieuwsgierig als Hans en ik waren namen we kijkje. Tot onze schrik zagen we in één oogopslag dat het hier ging om een Duitse propeller. Bijna

identiek aan een propeller welke op een Messerschmitt zat. 's Avonds hebben we direct Otto gebeld om hem het slechte nieuws te vertellen, ondanks dat het die dag 1 april was, was Otto er direct van overtuigd dat het hier geenszins om een grap ging.

Iets meer dan vier weken vóór de onthulling stond Otto voor het dilemma, of de huidige prop behouden of heel snel een verantwoorde vervanging vinden. Ook bij CRASH leefden wij mee met het dilemma.

Dit prachtige initiatief tot het realiseren van een monument ter nagedachtenis aan de vijf omgekomen geallieerde vliegers moest natuurlijk doorgang vinden.

Al snel waren we het er unaniem over eens dat er een geallieerde propeller op het monument moest komen. Even snel werd besloten dat het één van de propellers zou worden afkomstig van de Short Stirling welke in 1943 in Portengen neerstortte en waarvan wrakdelen tentoongesteld staan in ons museum. Het werd uiteindelijk de propeller die jarenlang als trekpleister dienst had gedaan op een kar. Otto werd gebeld met het goede nieuws en de Stirling propeller zou naar Elburg gaan en de Duitse propeller zou naar Lisserbroek komen.

Onthulling

Op 4 mei 2004 vond de onthulling plaats. 's Morgens om 10:00 was er een ontvangst door het bestuur van de Oranjevereniging "Moed en Vertrouwen" in het dorps huis De Keel te Doornspijk. Na enige toespraken door onder andere Otto Jansen en Jan Kramer van de werkgroep Wellington HE-702, de voorzitter van de Oranjevereniging en een neef van één van de omgekomen vliegers vertrokken de ruim honderd aanwezigen per auto richting de Drosteweg in Doornspijk alwaar het monument zich bevindt.

Na een toespraak door onder andere de burgemeester van de gemeente Elburg waaronder Doornspijk valt en Otto Jansen en Jan Kramer werd het monument onthuld door een van de nabestaanden van de vliegers. Het wegtrekken van een laken, welke het bordje omhulde met daarop de gegevens van het vliegtuig, voltooide samen met het leggen van enkele kransen en bloemstukken de plechtigheid.

Missing Man

Kort daarop vlogen twee Harvard toestellen over, afkomstig van de vliegbasis Gilze Rijen, de Koninklijke Luchtmacht Historische Vlucht. Deze vlogen de zogeheten "Missing Man" formatie, Amerikaanse stijl, boven het monument. Dit houdt in dat één van de toestellen precies boven het monument stijl omhoog vliegt.

Deze formatie werd gevolgd door een viertal vliegtuigen afkomstig van de Aeroclub te Hilversum, alwaar Otto zelf ook vliegt. Deze toestellen vlogen de zogeheten missing man formatie Engelse stijl. Hierbij vliegen de toestellen in een V-vorm van vijf toestellen, door met vier toestellen dit figuur te vliegen ontstaat er één lege plek. Dit symboliseert het vermiste vliegtuig.

Beide formaties waren zeer indrukwekkend en de ruim driehonderd aanwezige toeschouwers, waaronder veel kinderen afkomstig van een nabijgelegen basisschool, keken ademloos toe toen de kisten overvlogen.

Na afloop van de ceremonie vertrokken de nabestaanden naar Elburg alwaar hen een lunch was aangeboden.

De propeller van de Stirling heeft nu een waardige bestemming gekregen...